

Internationalisering

'Als je voor een ontwerp een Duitser vraagt dan krijg je een degelijk product, als je een Italiaan vraagt dan krijg je design en als je een Nederlander vraagt dan krijg je de vraag: waarom is het nodig?'

Robert Winkel, in gesprek met de auteur, december 2015

Blik op het buitenland

Nederland kan bogen op een rijke ontwerpcultuur met ruimte voor ontwikkeling en experiment. Nog altijd heerst hier een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor buitenlandse ontwerpers waarmee ons land veel (jong) buitenlands talent weet aan te trekken. Dit draagt bij aan een internationale uitwisseling van kennis en ideeën die verder wordt versterkt doordat Nederlandse ontwerpers zich steeds meer richten op de buitenlandse markt. De vraag is wat Nederlandse ontwerp bureaus nodig hebben om internationaal verder voet aan de grond te krijgen. In hoeverre hangt het Nederlandse ontwerp samen met onze bestuurlijke context en de infrastructuur van instellingen en organisaties in ons land en is deze 'vertaalbaar' naar buitenlandse omstandigheden? Hoe zorgen we ervoor dat ontwerp en ontwerpers zich in Nederland versterken en ontwikkelen zodat we in eigen huis uitmuntende voorbeelden kunnen laten zien?

Marktverruiming

Hoewel het Nederlandse ontwerp van tijd tot tijd succesvol is in het buitenland, is er ruimte voor ontwikkeling. Maar wat zijn de voorwaarden om in het buitenland steviger voet aan de grond te krijgen? En hoe kunnen we de aanwezigheid van het Nederlandse ontwerp op buitenlandse markten verankeren en opschalen? Ervaringen in het internationale werkveld worden uitgewisseld via bijvoorbeeld het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie maar ook via BNA International dat internationaal ondernemerschap van architectenbureaus ondersteunt en bevordert. Op basis hiervan kan bijvoorbeeld het internationaliseringsprogramma van het ministerie van OCW verder worden aangescherpt. Daarbij kunnen we een aantal belangrijke 'exportproducten' onderscheiden.

Iconen

Nederland heeft internationaal een goede naam op het gebied van architectuur. Een aantal bureaus dat mondiaal opereert beschikt over een internationaal medewerkersbestand en vaak ook buitenlandse vestigingen. Zij hebben ervaring met het opereren in internationale netwerken van opdrachtgevers en partners. Ook maken architecten van deze bureaus deel uit van een internationaal netwerk van sprekers, curatoren en universitair docenten die de Nederlandse ontwerpcultuur in het buitenland onder de aandacht brengen. Iconen zijn van groot belang voor het Nederlandse ontwerp als exportproduct.

'(...) buildings that like to invent, to innovate and show leadership are still needed. It's not only about size, it's about what the buildings do, and how many people see that and are inspired by that.'

Winy Maas in New York Times, 'Building a Better Hybrid in Rotterdam',

6 oktober 2014

Specifieke kennis en ervaring: watervraagstukken, woningbouw en meer

Nederlandse ontwerpers onderscheiden zich door hun specifieke kennis van bepaalde opgaven en onderwerpen. Voorbeelden zijn: grootschalige woningbouw, watervraagstukken, de herbestemming van havengebieden en infrastructurele projecten. Zo is de schaal waarop het Nederlandse huisvestingsvraagstuk sinds de Tweede Wereldoorlog wordt aangepakt in het buitenland ongekend, evenals de rationele productiemethodes en de publiek-private samenwerkingsverbanden waarin deze woningbouw wordt ontwikkeld. Nederlandse ontwerpers die zich over deze opgave buigen tonen steeds vaker maatschappelijk engagement. Ze nemen initiatief en zien andere kansen voor het ontwerpen van woonkwaliteit dan bijvoorbeeld overheden, ontwikkelaars en NGO's.

Ook watervraagstukken zijn een belangrijke Nederlandse expertise. Vooral als gevolg van klimaatveranderingen, manifesteren deze vraagstukken zich overal ter wereld. Het gaat vaak om complexe problematiek waarbij grote belangen spelen zowel op maatschappelijk, cultureel als economisch vlak. Van oudsher heeft Nederland veel ervaring met watervraagstukken. Voor

de Nederlandse ontwerper is het een natuurlijk gegeven om de link te zien tussen stad, water en land. Kenmerkend is een integrale benadering waarvoor nauw wordt samengewerkt met ingenieurs en overheden in processen van cocreatie.

Daarnaast beschikken Nederlandse ontwerpers over belangrijke expertise op een aantal andere terreinen zoals de transformatie van voormalige haven- en industriegebieden. Vaak worden daarbij dynamische masterplannen ingezet die ruimte bieden aan lokale krachten en partijen. Bovendien staat het Nederlandse ontwerp bekend om fraaie en geavanceerde infrastructuurontwerpen.

‘Wij zien stedenbouw als iets wat niet alleen functioneel en cijfermatig is. De vraag is telkens: welk landschap maakt de stad. Je zoekt naar een identiteit die iedereen herkent.’

Riëtte Bosch, Next Level – Grenzeloze Stedenbouw, 3 december 2015

Integrale ontwerpbenadering

Een kansrijk Nederlands exportproduct is de integrale benadering waarmee Nederlandse ontwerpers zich internationaal onderscheiden. Dit komt voort uit de Nederlandse aanpak op het gebied van ruimtelijke ordening waarin overheden, kennisinstellingen, het bedrijfsleven en ontwerpers uit de creatieve industrie steeds nauwer met elkaar samenwerken wat leidt tot een cultuur van integraal ontwerpen, innoveren en investeren. Daarbij wordt vaak gekozen voor dynamische planvormen waarbinnen belanghebbenden ruimte en tijd hebben om een bijdrage te leveren. Vooral op het terrein van gebiedsontwikkeling is deze aanpak kansrijk.

‘Typisch Nederlands is de verbinding tussen architectuur, stedenbouw en landschap en daarin samenwerken met ingenieurs. Daarom zijn we goed in die internationale samenwerking. We poneren niet iets maar gaan de samenwerking aan, het proces in.’

Michiel van Driessche, Next Level – Grenzeloze Stedenbouw, 3 december 2015

Kennisuitwisseling, Nederland als living lab

Een aantal van de opgaven waar Nederlandse ontwerpers sterk en ervaren in zijn, zijn dus op mondiaal niveau en specifiek voor opkomende economieën relevant. Het is belangrijk om de ontwikkeling van kennis en ervaring op deze terreinen binnen Nederland verder te versterken en te ontwikkelen zodat Nederland als internationale showcase kan dienen voor de ontwerp kwaliteit. Ook is het belangrijk om ervaringen uit het buitenland in te zetten voor versterking van de Nederlandse praktijk.

Een voorbeeld zijn de watervraagstukken waar steeds meer landen mee te maken krijgen. Ook belangrijk is de integrale benadering van verstedelijking met hoogwaardige oplossingen voor woningbouw en mobiliteit, waaraan zeker in groeiende economieën, behoefte bestaat.

Daarnaast gaat het om de integrale benadering van ontwerp vraagstukken. Deze benadering is vooral geschikt voor de complexe vraagstukken waarin kwesties op het gebied van ruimte, mobiliteit, energie en bijvoorbeeld water samen komen. Het is belangrijk om deze benadering in Nederland verder te ontwikkelen en de mogelijkheden voor samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen, het bedrijfsleven en ontwerpers uit de creatieve industrie verder te verkennen. Dit leidt tot een cultuur van integraal ontwerpen, innoveren en investeren.